

Plasticvervuiling, een vrouwenzaak?

Mei plasticvrij kom er weer aan. Hoewel plasticvervuiling een probleem is dat alle levende wezens op deze planeet treft, zijn de gevolgen niet voor iedereen even hard voelbaar. Zo zien we wereldwijd dat vrouwen en meisjes harder getroffen worden door plasticvervuiling. Wat is de stand van zaken en wat valt eraan te doen? Dat lees je hieronder.

Plasticvervuiling van A tot Z

Plastic is alomtegenwoordig. We gebruiken het als verpakkingsmateriaal en het zit onder meer in huishoudartikelen, meubels, elektronica, kleding, verzorgingsproducten, gebouwen en auto's. Jammer genoeg komt het ook massaal terecht in de natuur. Volgens [gegevens van de Verenigde Naties](#) belandt er jaarlijks 13 miljoen ton plastic afval (of: voldoende plastic om vier keer rond de aarde te leggen) in oceanen, met alle gevolgen van dien. De helft daarvan zijn zogenaamde wegwerpplastics.

Waanzinig, als je bedenkt dat plastic uit fossiele brandstof wordt gemaakt en we 4.540 tot 9.080 liter brandstof zouden kunnen besparen door 1 ton plastic te recyclen. Het laatste decennium werd er meer plastic geproduceerd dan in de voorgaande eeuw. Een dodelijk probleem, want het duurt tot 500 jaar voordat plastic verweert en in tussentijd sterven jaarlijks [100.000 zeedieren en 1 miljoen zeevogels](#) doordat ze bijvoorbeeld (stukken van) ballonnen, wegwerpbestek of flesdopjes verkeerdelijk aanzien voor voedsel. Onderzoekers wijzen erop dat in 1960 slechts 5% van alle zeevogels plastic binnenkreeg, ondertussen hebben al [90% van alle zeevogels](#) plastic gegeten en bevatten zelfs [eieren van zeevogels in afgelegen poolgebieden plastic](#). Andere dieren, zoals dolfijnen, raken in plastic afval verstrikt en sterven een trage verdrinkingsdood.

Terwijl plastic verweert, ontbindt het in steeds kleinere deeltjes, microplastics (alle deeltjes kleiner dan 5 millimeter) en nanoplastics (deeltjes minder dan 100 nanometer groot), die terechtkomen in de voedselketen. In oceanen worden ze opgegeten door allerlei organismen en vissen, in zoet water nemen [muggenlarven microplastics](#) op, waardoor ze in de voedselketen op het land terechtkomen. Grotere stukken plastic die op het land terechtkomen en daar ontbinden, zorgen voor hetzelfde resultaat. Zo raken ook de landbouwgronden en gewassen vervuild met microplastics. Omdat het nooit echt verdwijnt, krijgen mensen via hun voeding dus [plastic binnen](#).

De gevolgen?

Het is nog onduidelijk wat de precieze gevolgen van microplastics zijn voor de mens, maar gezond is het allerminst. Zo bevat plastic onder andere polyethyleen, parabeen, ftalaat en bisphenol A. Stoffen

waarvan wetenschappers aangetoond hebben dat ze onze hormonen verstoren en onvruchtbaarheid, obesitas, diabetes, borst- en prostaatkankers, immuniteitsproblemen, hart- en longziekten en neurologische stoornissen (autisme en concentratiestoornissen) mee in de hand werken. Daarnaast zijn vooral [zwangere vrouwen en kleine kinderen](#) kwetsbaar, omdat hormoonverstoorders de werking van natuurlijke hormonen blokkeren en zo de groei, ontwikkeling en het immuunsysteem van kinderen beïnvloeden en ze worden doorgegeven via moedermelk en de placenta. Ook verhoogt het risico op vroeggeboortes en een te laag geboortegewicht.

Nanoplastics dringen door tot in de bloedbaan en veroorzaken oxidatieve stress, waardoor het risico op allergieën, chronische bronchitis, astmatische klachten, maag- en darmstoornissen, problemen met hart- en bloedvaten toeneemt.

Plastic heeft niet alleen negatieve impact op de wereldgezondheid, maar er hangt ook een serieus prijskaartje aan. In de Westerse wereld – die overigens verantwoordelijk is voor [37% van de productie](#) van plastic – komen ziektes en chronische aandoeningen die gelinkt zijn aan de stoffen in plastic steeds vaker voor. Omdat plastic schadelijk is voor het leven in de oceanen, schaadt het daarnaast bepaalde economische sectoren, zoals de visserij. De verhoogde vissterfte jaagt prijzen voor consumenten de hoogte in, terwijl vissers zelf niet meer verdienen. Landbouwers hebben op den duur te kampen met [minder poreuze, minder zuurstofrijke en minder vruchtbare landbouwgronden](#), waardoor hun gewassen minder goed groeien of extra meststoffen vereisen, die op hun beurt weer schadelijk zijn voor het milieu.

Verder heeft plasticvervuiling gevolgen voor ons klimaat. Bij de verwerking van plastic komen er immers broeikasgassen zoals methaan en ethyleen vrij, zo blijkt uit [een studie uit PLOS ONE](#), wat bijdraagt tot klimaatopwarming. Plastic is dus niet alleen dodelijk voor het leven in en rond de oceanen, maar zet ook extra druk op één van onze [belangrijkste buffers in klimaatverandering](#): momenteel absorberen oceanen 90% van de overtollige hitte die vrijkomt door klimaatopwarming, maar ze warmen wel sneller op dan verwacht. Eens die warmte afgegeven wordt door de oceanen, kunnen de gevolgen desastreus zijn.

Plasticvervuiling treft vrouwen harder

In een briefingpaper van de [Global Gender and Climate Alliance](#) staat dat sociale status, gender, armoede, macht en toegang of controle tot hulpbronnen belangrijke factoren zijn die de persoonlijke impact van klimaatverandering bepalen. Zo zien ze wereldwijd dat vrouwen minder mogelijkheden hebben om zich hiertegen te beschermen, met in het bijzonder vrouwen in ontwikkelingslanden die

moeten voorzien in drinkbaar water, voedsel en verwarming voor hun gezin. [Genderongelijkheid wordt daardoor in stand gehouden én versterkt.](#)

Voor plasticvervuiling kunnen we die lijn doortrekken: ook daarbij is sprake van genderongelijkheid. In de [visserij](#) zien we opnieuw dat vrouwen zwaarder getroffen worden. Hoewel er wereldwijd ongeveer evenveel mannen als vrouwen actief zijn in de visserij, bekleden ze vaak [slechter betaalde posities](#). Vrouwen zijn vaker actief in ondersteunende functies en in kleinere bedrijven (verwerken van vis, verkoop, onderhoud van vismateriaal, oogsten van schaaldieren). Die bedrijven zijn minder in staat te investeren in moderne technologieën en kunnen zich minder makkelijk aanpassen aan de afnemende visvoorraad, waardoor vrouwen de eerste zijn om de gevolgen van plasticvervuiling op visserij te ondervinden. Mannen komen vaker terecht in de visvangst, in grotere bedrijven en hogere posities, waardoor ze voorlopig over meer werkzekerheid beschikken. En zelfs wanneer vrouwen in eenzelfde positie zitten, worden ze niet evenwaardig betaald.

In de Westerse wereld krijgen vrouwen dan weer te maken met enkele specifieke ziektes zoals borstkanker en onvruchtbaarheid. Maar ook wanneer kinderen of familieleden ziek worden door plasticvervuiling, zijn het traditioneel de vrouwen die moeten instaan voor zorg, waardoor ze hun deelname aan de arbeidsmarkt moeten terugschroeven of opzeggen.

Een duurzame aanpak is een gendersensitieve aanpak

In de strijd tegen plasticvervuiling zijn er talloze good practices. We zien over de hele wereld vrouwen het voortouw nemen: in Haïti maken vrouwen inkt [cartridges van plastic flesjes](#), in Zuid-Afrika toveren vrouwen plastic om tot [drijvende factor van hun gemeenschap](#), aan de universiteit van Yale werken vrouwen aan een [plastic-etende paddenstoel](#), in Tennessee wordt plastic verwerkt tot [slaapmatten voor daklozen](#). In eigen land vind je tips en initiatieven bij [Mei Plasticvrij](#) of [KVLV](#) – broodnodig, want elke minuut worden er wereldwijd een miljoen plastic flessen verkocht. Organisaties als [Femma](#) en [Soroptimist](#) informeren hun publiek over de impact van plastic.

De oplossing voor plasticvervuiling kan echter niet alleen van individuen komen. Beleidsmatig zijn er dan ook al heel wat akkoorden en initiatieven om korte metten te maken met plastic. Op vlak van plastic is een eerste stap de productie beperken – voorkomen is beter dan genezen, in Europa alleen al komt er elk jaar [25 miljoen ton plastic afval](#) bij. Het [verbod van de Europese Unie op wegwerplastics](#) dat vanaf 2021 van kracht gaat, is een goed voorbeeld, net zoals het voorstel voor een ban van microplastics in allerlei verzorgingsproducten. Een andere stap is vervuiling tegengaan, bijvoorbeeld met het akkoord over [havenontvangsvoorzieningen](#) om te vermijden dat schepen hun afval in zee dumpen.

Plasticvervuiling belangt mannen en vrouwen aan en een evenwichtige deelname van vrouwen én mannen aan besluitvorming is noodzakelijk. De inbreng van vrouwen is cruciaal om een gendersensitief beleid te voeren. Zo ook in strategische doelstellingen rond duurzame ontwikkeling: de doelstelling voor schone wateren (SDG 14) moet gelinkt worden aan de doelstelling voor gendergelijkheid (SDG 5) zodat [de kans om beide doelstellingen te halen](#) vergroot. Zolang vrouwen niet betrokken worden in besluitvorming en ze minder toegang hebben tot onderwijs, financiering en technologie blijft ondernemerschap een mannenzaak. Dit gebrek aan genderdiversiteit verhindert innovatie, productie en creativiteit en houdt de boot af voor oplossingen die vrouwen zouden kunnen bieden in de strijd voor duurzame wateren. In de landbouw zien we bijvoorbeeld al dat de inspraak van vrouwen [de voedselproductie met 20%](#) verhoogt.

Als Vrouwenraad eisen we al langer dat de Vlaamse overheid, in het kader van [het uitvoeren van Agenda 2030](#), maatregelen treft om de vervuiling van water te beperken door onder meer de productie van niet-biologisch afbreekbare plastics te beperken, waar mogelijk te verbieden en door projecten gericht op het ontwikkelen van alternatieven voor plastics en voor het opruimen van plastics in rivieren en zeeën te steunen. Daarnaast pleiten we in ons [memorandum gezondheid](#) dat de federale overheid er bij cosmeticaproducten op aandrang om microplastics uit hun producten te verwijderen en regelgeving over nanoplastics ontwikkelt. We roepen tot slot op deel te nemen aan initiatieven als Mei Plasticvrij.